

HANS EYSENCK

1916 senesinde Berlin’de doğan Hans Eysenck, Alman kökenli bir İngiliz psikologdur. Psikoloji disiplininin muhtelif alt dallarında çalışmalar yürütmekle birlikte uzmanlaştığı ve alanda en çok ses getirdiği hususlar zeka ve kişilik olmuştur. Eysenck’in 1975 senesinde geliştirdiği Eysenck Kişilik Envanteri (EPI & EPQ), günümüzde halen yaygın bir kullanıma sahiptir. Klinik disiplin çerçevesinde ise davranışçı terapi ekolünü takip etmiş; psikanalitik ve psikodinamik temelli Freudyen yaklaşımlara kıyasla eleştiriler sunmuştur. 1997’de vefat eden Eysenck, öldüğü sene psikoloji disiplinde dünya üzerinde kendisine en çok referans verilen akademisyendi.

Hans Eysenck

FREUD İMPARATORLUĞUNUN ÇÖKÜŞÜ

Tercüme: Buğra Canpolat

BUĞRA CANPOLAT

1998’de Elazığ’da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji bölümünden 2023 senesinde mezun oldu. Halihazırda Medipol Üniversitesi Klinik Psikoloji bölümünde Yüksek Lisans eğitimini sürdürmekte ve Cansağlığı Vakfı bünyesindeki Psikoz biriminde yürütülen projelere asistanlık yapmaktadır. İleri seviyede İngilizce ve Arapça bilmektedir.

FREUD İMPARATORLUĞUNUN ÇÖKÜŞÜ

III KUTADGU / DAL - TEMEL – PSİKOLOJİ

Yayınevi Editörü : Ramazan Serhat Aslan

Yayın Yönetmeni : Muhammed Yasin Can

Yayınevi Ser. Nu. : 53697

Freud İmparatorluğunun Çöküşü

ISBN | 978-625-98851-6-2

Kutadgu Yayınları'nın 15. eseridir.

Hans Eysenck tarafından kaleme alındı.

Buğra Canpolat tarafından tercüme edildi.

Firdevs Erva Genç metnin editörlüğünü üstlendi.

Ali Şahin son okumasını gerçekleştirdi.

Kapak Zeyd Karaaslan tarafından tasarlandı.

Mizanpaj Çelebi Şenel tarafından yapıldı;

metinde 11 punto Baskerville fontu kullanıldı.

1. Baskı, 1. Edisyon, Mayıs 2024, İstanbul

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları, Kutadgu Yayınları tarafından Libris Ajans aracılığıyla Routledge'dan alınmıştır.

Baskı, Yılmaz Basımevi (Mat. Ser. Nu: 49749)

Yapım: P&M (Publishing and Media)

III KUTADGU

Aziz Mahmud Hüdayi Mah. Tepsi Fırını Sok. No:9/3

Üsküdar/İstanbul

0 850 304 17 58

kutadgu.com.tr

iletisim@kutadgu.com.tr

@kutadgu_m (twitter, instagram, youtube)

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
Önsöz	11
Giriş	13
I HUZURLARINIZDA FREUD	29
II BİR TEDAVİ YÖNTEMİ OLARAK PSİKANALİZ	61
III PSİKANALİTİK TEDAVİ VE ALTERNATİFLERİ	93
IV FREUD VE ÇOCUK GELİŞİMİ	129
V RÜYA TABİRİ VE GÜNDELİK YAŞAMIN PSİKOPATOLOJİSİ	161
VI FREUDYEN TEORİLERİN DENEYSEL ÇALIŞMASI	205
VII PSİKOLOJİK GEVEZELİK VE UYDURMA TARİHİ	235
VIII HUZUR İÇİNDE YAT: BİR DEĞERLENDİRME	265
Bibliyografi	289
Fihrist	297
Atf ve Bilgi Sayfası	302

Sunuş

Sadece ideolojiler dünyasında değil bir disiplinin sınırları içerisinde dahi sıkı tabular inşa etmekle malulüz. Modern psikolojinin kurucu figürlerinden Sigmund Freud'un ismi halesinde geliştirilen mitler, ona biçilen dokunulmazlık payeleri, kuramının ve metodunun nas mesabesinde kabul görmesi bugün Türkiye'de alana ilgi duyan herkesin ilk dikkatini çeken hususların başında gelir.

Öte yandan, metodolojik ayrımlar alan içerisinde ekollerin birbirine yabancılaşmasına ve hatta ısrarlı görmezden gelmelere sebebiyet vermektedir. Bir üniversite tevarüs ettiği ve yaşattığı gelenek icabı tüm bir psikolojiyi Freud ismi etrafında inşa ederken bir diğeri onu sıradan bir figür mesabesine indirgemekte ve bir lisans eğitimi boyunca ufak nüanslarla temas etmeyi yeterli bulmaktadır.

İşte tam bu sebepledir ki kimilerince dokunulmaz kimilerince önemsiz addedilen figürlerin gerektiğince ele alınması, eleştiri ve tahlile tabi tutulması bir gereklilik haline gelmektedir. Dünyaca meşhur Alman psikolog Hans Eysenck'in bu kitabında yaptığı da tam olarak budur. Özetle, konunun muhatapları için, alanın en bilindik ismine yani Sigmund Freud'a yönelik bir yüzleşme imkanı hazırlaması ve bir tabu ile ilk kavgayı vermek için yeterli doneyi sağlaması bu kitabın ilk defa Türkçeye kazandırılmasındaki esas motivasyonu oluşturuyor.

Freud İmparatorluğunun Çöküşü'nün tercümesi adını ilerleyen dönemlerde sıklıkla duyacağımız değerli arkadaşım Buğra Canpolat'a ait. Kitabın editörlüğünü ve tercüme kontrolünü ise ince dokunuşlarıyla kitabın okunurluğuna katkıda bulunan Firdevs Erva Genç gerçekleştirdi. Son okumada kritik müdahalelerde bulunan ve terminolojik bazı düzeltmelere işaret eden Ali Şahin ise kitaba son şeklini verdi. Her birine, bu kitabı sizlerle buluşturmak için sergiledikleri yoğun emek nedeniyle teşekkür ediyorum.

Kutadgu'da, nice kitaplarda görüşmek üzere.

İyi okumalar.

R. Serhat Aslan

Önsöz

Yıllar önce, bu kitabın yazarı olan müteveffa eşimle birlikte New York'taki bir psikiyatri hastanesinde çalışan saygın bir Amerikalı psikoloğu ziyaret ettik. Psikanalitik terapinin verimliliğine ilişkin kuşkularımı itiraf ederse kesinlikle işini kaybedeceğini düşünüyordu. Ancak, gayri resmî olarak endişeleri vardı ve Hans'ın 1952 tarihli makalesinin sadece psikanalizle ilgili değil, bir bütün olarak psikoterapiyle ilgili de şüphe uyandırmasını memnuniyetle karşıladı ("The Effects of Psychotherapy: An Evaluation," *Journal of Consulting Psychology*, 16, 319-32]).

O dönemde Freud adeta Mesih olarak görülüyordu, psikanaliz ise "ruhların kurtarıcısı"ydı. Dolayısıyla, 1952 tarihli makale, bu büyük meydan okumanın cüretkârlığı karşısında dehşete düşen psikanalistlerin çığ gibi bir tepki vermesine neden oldu.

Yıllar geçtikçe Hans, Freud'un takipçilerinin körü körüne hayranlığının dayanaksız olduğuna giderek daha fazla kani oldu. Gerçekten de birçok hasta pahalı ve haddinden fazla zaman alan seanslar için kandırılıyordu. Üstüne üstlük de tedavilerin neticesi hiçbir şekilde garanti edilmiyordu. Freud'un çalışmalarını uzun süre okuduktan sonra Hans'ın kanaati, Freud'un gerçekten de teorilerini mükemmel bir belagatle ifade eden edebi bir deha olduğu yönündeydi. Ancak, psikanalitik tekniğinin bilimsel olarak doğrulanmasına yönelik hiçbir girişimde bulunmamıştı. Karşımızda iki seçenek vardı: Ya Freud'a ve teorisine sorgusuz sualsiz teslim olurdunuz ya da bir tür bilinçdışı direnişle suçlanırdınız.

Yani temel olarak, tüm psikoterapi ekollerine ve özellikle de psikanalize yönelik temel itiraz, bilimsel teori ve geçerlilik (*validity*) eksikliği idi. Terapistler vaka öykülerine dayanıyor ve bilimsel kanıt elde ettiklerine dair rol yapma ihtiyacı dahi hissetmiyorlardı. Başarılı tedavilere dair pek çok iddia vardı ama aynı zamanda feci başarısızlıklar ve hastaların terapistten sonra daha da kötüleştiğine dair göz önüne alınması gereken raporlar da vardı. Belki de bu sebeple Hans, 1952'deki makalesinden yaklaşık otuz yıl sonra, daha ayrıntılı bir incelemenin gerekli olduğuna karar verdi ve 1985 yılında Freud İmparatorluğu'nun Gerileyişi ve Çöküşü adlı bu kitabı kaleme almaya başladı. Elbette eleştirel olmak gayet kolaydı. Ancak Hans'ın pozisyonunun gerçek vaadi yalnızca geleneksel psikoterapi ve psikanaliz hakkında şüphe uyandırması değil, aynı zamanda uygulanabilir bir alternatif önermesiydi: Davranış terapisi. Bu terapi, bilimsel öğrenme teorisine dayanıyordu ve daha sonra terapötik açıdan diğer terapi biçimlerinden çok daha etkili olduğu da ortaya kondu. Devrin *zeitgeist*'i (zamanın ruhu) karşısında bu kitabı yazmak büyük cesaret gerektiriyordu.

Hans'ın yazdığı yetmiş sekiz kitap arasında benim favorim bu ve belki de objektif anlamda hakikaten en iyisi.

Hans Eysenck

Giriş

Bu kitap Sigmund Freud ve psikanaliz hakkında. Piyasada bu türden pek çok kitap var ve okuyucu haklı olarak neden yeni bir kitap almak için para ödemesi ve kıymetli zamanını onu okumaya harcaması gerektiğini sorgulayabilir. Cevap oldukça basit. Bu neden eleştirel olmamanın yanında alternatif teorilerden habersizdirler. Ancak yine de kendi başlarına keşifte bulunmak isteyen okuyucular için, metinde kanıtları dikkatle inceleyen ve gerçekte ne olduklarına dair ayrıntılı açıklamalar yapan belli başlı tarih yazarlarına, herkesin ulaşabileceği gerçek olaylara, yayınlara ve diğer kanıtlara özel olarak atıfta bulundum.

Bu kitap da kaçınılmaz bir biçimde yukarıda adı geçen isimlerin ve eserlerine başvuru olan diğer pek çok kişinin çalışmalarına dayanmaktadır. Bununla birlikte, psikanalize dair geniş bir yelpazedeki konuları -rüya tabiri, gündelik hayatın psikopatolojisi, psikanalitik terapinin etkileri, Freudyen psikotarih ve antropoloji, Freudyen kavramların deneysel olarak incelenmesi ve daha nice konuyu- bir araya getirmesi bakımından da özel bir niteliği haizdir. Bahsettiğim işi teknik olmayan bir şekilde yapmaya ve böylece kitabı Freudyen psikanaliz hakkında sadece kulaktan dolma bilgiye sahip olan ve psikoloji veya antropoloji alanlarında profesyonel bir geçmiş olmayan okuyucular için erişilebilir hale getirmeye çalıştım. Bu halinden beş kat daha uzun ve teknik jargonla tıka basa dolu bir kitap yazmak çok daha kolay olabilirdi, ancak bu zengin malzemeyi kısa ve teknik olmayan bir kitabın sınırlarına sığdırmaya çalışmanın kendi adıma faydalı bir deneyim olduğunu gördüm. Bu çaba zihnimdeki birçok

önyargıyı giderdi; bu yolla çalışmalarına başvurduğum pek çok uzmana, daha önce sayısız zorluk yaratan bulmaca ve paradoksları açıklığa kavuşturdukları için minnettarım.

Bu kitapta tartışılan muhtelif konular hakkında birçok konferans verdim ve bunlar kaçınılmaz bir şekilde “tartışmalı” olarak lanse edildi. Benzer şekilde, eleştirilenlerin bu kitabı da “tartışmalı” olarak nitelendireceğinden şüphem yok, ancak böyle bir değerlendirmeye katılmam mümkün değil. Kitapta elimden geldiğince doğruluğu kanıtlanmış gerçeklerle ilgilenmeye ve mümkün olduğunca az yorum katmaya çalıştım. Ulaştığım sonuçlar tartışmalı görünüyor ve daha önceki değerlendirmelerle uyumuyor olsa da, bu onları tartışmalı yapmaz. Bu sadece bilgimizin ilerlediği, kavrayışımızın geliştiği ve Freud ve psikanalize yeni bir ışık tutan gerçeklerin yakın zamanda keşfedildiği anlamına gelir.

Ortaya çıkan bu yeni kanıtların çoğu Freud ve takipçilerinin iddialarını kıyasıya eleştirmektedir ve bu kitabın başlığından da anlaşılacağı üzere, eleştirilerin kaçınılmaz sonucu olarak Freudyen teorinin etkisinde ve psikanalizin itibarında bir düşüş olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ta psikiyatristler (ruhsal bozuklukların tıbbi olarak incelenmesi konusunda uzmanlık eğitimi almış nitelikli doktorlar), psikologlar (insan davranışlarının bilimsel açıdan incelenmesi hususunda uzmanlaşmış kişiler), filozoflar, antropologlar ve tarihçiler arasındaki mevcut tartışma iklimine aşına olan herhangi biri, böyle bir düşüşün yaşandığından şüphe dahi etmeyecektir. Bu hayal kırıklığı Güney Amerika, Fransa ve modası geçmiş kavram ve teorilere inatla bağlı kalan diğer birkaç ülkede henüz ortaya çıkmamıştır. Ancak oralarda dahi şüpheler belirmeye başlamıştır ve yavaş yavaş ABD ve İngiltere'yi takip edeceklerdir.

Freud'un çalışmalarıyla ilgilenirken onları yalnızca bilimsel açıdan ele aldım. Birçok insana bu tutum gereğinden fazla katı gelebilir. Freud'un katkısının insan davranışının bilimsel olarak incelenmesinden ziyade hermenötığe -zihinsel olayların yorumlanması ve anlamlandırılmasına- olduğunu iddia edebilirler. Bazıları ise Freud'un eserlerinin sosyal ve edebi önemi üzerinde ısrar edebilir ya da Freud'u bir peygamber olarak tasvir edip; cinsel ve sosyal normlarımızı baştan aşağı değiştiren ve tıpkı Musa gibi bizi yeni dünyaya götüren bir öncü olarak görebilir.

Freud'un tüm bu farklı rollere uyduğu söylenebilir, ancak ben bu rolleri ele alacak yetkinlikte değilim. Peygamberlerin, öncülerin ya da edebi figürlerin önemini değerlendirmek; tarih, sosyoloji, edebiyat ve edebiyat eleştirisi alanlarında derin bir birikim sahibi olmayı gerektirir. Bu niteliklere sahip olduğumu iddia edemem ve sonuç olarak Freud'dan kalan mirasın bu yönleriyle ilgilenmeyeceğim. Diğer yandan, Freud'un sıradan bir bilim adamı olarak değil de hermenötik hareketin kurucusu ve en önde gelen temsilcisi olarak görülmesi gerektiği iddiası hakkında da söyleyeceklerim var. Bu tip bir argüman Freud'un kendisi tarafından da elinin tersiyle itilirdi:

Bilimin perspektifinden bakıldığında, eleştirel gücümüzü mutlaka bu yönde kullanmalı ve reddetmekten yahut inkâr etmekten korkmamalıyız. Bilimin insanoğlunun entelektüel faaliyet alanlarından yalnız biri olduğunu, din ve felsefenin de en az onlar kadar değerli alanlar olduklarını, bilimin diğer iki disipline karışmaya hakkı olmadığını, hepsinin hakikat üzerinde eşit hak sahibi olduklarını ve herhangi bir insanın fikirlerini nereden alacağını ve neye inanacağını seçmekte özgür olduğunu söylemek kabul edilemezdir. Böyle bir tutum bilhassa saygın, hoşgörülü, açık fikirli ve önyargılardan arınmış olarak kabul edilir. Ne yazık ki, bu

tutum asla savunulabilir değildir; tamamen bilim dışı bir dünya görüşünün tüm zararlı niteliklerini paylaşır ve pratikte de hemen hemen aynı zararlı sonuca varır. Gerçek bütün çıplaklığıyla şudur ki, hakikat hoşgörülü olamaz ve uzlaşma ya da kısıtlama kabul edemez. Bilimsel araştırma, insan faaliyetlerinin tüm alanını kendi alanı olarak görmedir ve kendi alanından herhangi bir bölümü gasp etmeye çalışan güçlere karşı tavizsiz bir eleştirel tutum benimsemelidir.

Bu düşüncelere katılmamak elde değil. Freud'un yazdığı diğer pek çok metinde olduğu gibi bu alıntı da onun gelecekte anlamda bir bilim adamı olmayı amaçladığını göstermektedir. Şimdilerde ise bilimin önemini küçümsemek isteyen ve onun felsefe ile din arasında bir yerde durduğunu iddia eden takipçileri ona kötülük etmektedir. Freud da Marx gibi sık sık takipçilerinin anlayış eksikliğinden şikayet etmiş ve yine "Marksist olmadığımı" iddia eden Marx gibi kendisinin de "Freudyen olmadığımı" belirtmiştir. Freud, kendisini bilim adamı statüsünden mahrum bırakmaya ve hermenötik bir çıkmaz sokağa itmeye yönelik bu girişimleri, haberi olsaydı bir ihanet olarak görürdü. Kendi adıma, Freud'u kendi açıkladığı kriterlere göre incelemeyi ve çalışmalarını bilime bir katkı olarak ele almayı tercih ettim.

Bu amaç doğrultusunda bir hususu açıklığa kavuşturmak istiyorum. Freud'u bir bilim adamı ve psikanalizi de bilime katkı sunan bir alan olarak değerlendirmeye çalışırken sanatı, dini ve insan deneyiminin herhangi bir biçimini kötülemek gibi bir niyetim yok. Sanatı her zaman son derece önemli buldum ve şiir, müzik, tiyatro ya da resim olmadan bir hayat tasavvur edemiyorum. Benzer şekilde, pek çok insan için dinin çok önemli olduğunu ve yaşamlarında bilim ya da sanata kıyasla çok daha merkezi bir noktayı oluşturduğunu kabul ediyorum. Ancak bunu kabul etmek, bilimin

sanat ve dine eşdeğer olduğunu söylemek anlamına gelmez. Her üçünün de hayat içerisinde belli başlı işlevleri vardır ve aralarında hiçbir fark yokmuş gibi davranarak bir şey elde edemezsiniz.

Şairin yazdığı hakikat bilim adamının tanıdığı hakikat değildir ve hakikatin şiirsel olarak güzellikle özdeş kılınması esasen anlamsızdır. Şiirsel hakikat ile hermenötik arasında bir bağlantı olabilir. Ancak bilim adamı için hakikat, evrensel geçerliliği olan, kanıt ve deneye tabi olan test edilebilir genellemelerin beyanıdır. Onun için hakikat, şiirsel hakikatten ya da müziğin, resmin ve tiyatronun hakikatinden çok uzaktır. Freud'un ilgilendiği ise bilim adamının nazarındaki hakikattir ve Freud, o hakikatin ölçütlerine göre değerlendirilmelidir.

Şiirsel hakikat ile bilimsel hakikat arasındaki farkı örneklendirmeme izin verin lütfen. Keats bülbül hakkında, Tennyson kartal hakkında ve Poe kuzgun hakkında yazarken, zoologların çalışmalarını kopyalamaya çalışmıyorlardı. Her durumda şair, "sükûnet içinde hatırlanan duygularla", yani belirli tecrübeler verilen kişisel, duygusal tepkilerle ilgilenmekteydi. Kuşkusuz, bu deneyimler kişinin iç gözlem becerileri tarafından doğru bir şekilde kaydedilmiştir. Ancak ortaya çıkan bu hakikat evrensel değil; bireyseldir ve yine bilimsel değil şiirsel bir gerçekliğe tekabül eder.

Bahsedilen ayırım, yazarların insan doğası hakkında psikologlardan daha fazla şey bildiği ve Shakespeare, Goethe ve Proust'un Wundt, Watson ve Skinner'dan çok daha iyi psikologlar olduğu şeklindeki yaygın bir kanaatle ilgilidir. Burada yine bireysel ve evrensel hakikat arasındaki ayırimla karşı karşıya geliyoruz. Elizabeth Barrett Browning bize "umutsuz bir kederin amaçsız olduğunu" söylediğinde, bu söz bir psikiyatristin depresyondan muzdarip hastalarla ilgili

deneyimiyle uyuyor mu? Shakespeare arzuyu kamçılar ama performansı bozguna uğratar diyerek içkinin zamparalığı “aynı anda kışkırttığını ve kışkırtmadığını” söylediğinde, bu gerçekten doğru mudur? Bir psikolog ise aynı durumda garip sorular sorarak, “Bu durum, tüketilen alkolün miktarından mı, alkolün türünden mi, yoğunluğundan mı, yoksa içkilerin karıştırılmasından mı kaynaklanıyor?” gibi sorular sorabilir. Ya da deneğin alkol içtiğine inandığı koşullar altında tüketilen plasebo (alkolsüz) bir içeceğin alkolün kendisiyle aynı etkiye sahip olduğunu göstermek için deneyler dizayn edebilir. Alternatif olarak, alkolün etkilerinin büyük ölçüde sosyal koşullara bağlı olduğunu gösterebilir; alkolün bir parti ortamında mı yoksa yalnız başına içen biri tarafından mı daha çok tüketildiğini irdelemek gibi. Benzer şekilde, dışa dönük ve içe dönük karakterlerin içkiye oldukça farklı tepkiler verdiğini gösterebilir. Özetle, Shakespeare’in sözlerinin bir gerçeği içerdiği muhakkaktır, ancak bu kısmi bir gerçekliktir.

Hangi açıdan Othello’yu kıskançların, Falstaffı dolandırıcının ya da Romeo’yu aşıkların evrensel kahramanı olarak görebiliriz? Hepsi kendi çapında bireysel bir hakikate sahiptir, ancak bu tüm insanlığa teşmil edilemeyecek bir hakikattir. Bu kitabı okuduktan sonra kendinize bir sorun; başını yerlere vuran veya idrar kaçıran bir çocukla, ya da obsesif kompulsif bir el yıkayıcısıyla uğraşmak zorunda kalsaydınız tavsiye almak için kime giderdiniz? Shakespeare’e mi, Goethe’ye mi, Proust’a mı; yoksa birkaç ay içinde hastalığı tedavi etmeyi pratik anlamda garanti edebileceği su götürmez bir davranışçıya mı? Bir soruyu sormak, onu cevaplamak demektir. Bu türden pratik sorunlar şairin işi değildir, tpki duyguların şiirsel olarak hatırlanmasının ya da dikkate değer bir karakterin tasvir edilmesinin psikologun işi olamayacağı

gibi. Hermenötiğe inananlar boş yere aradaki uçurumu kapatmaya çalışırlar ama bu uçurum daimidir.

Bilim adamı için gerçeğe yönelik iki türlü yaklaşım bilhassa önemlidir. Bunlardan ilki bilinçli ve yapıcı eleştiridir. Pratisyen bir bilim adamı için, teorilerinin ve görüşlerinin meslektaşları tarafından tartışıldığını ve eleştiriye tabi tutulduğunu duymaktan daha değerli bir şey yoktur. Eğer kendisine yöneltilen eleştiri temelsizse, teorilerinin ayakta kalacağını bilir. Eğer eleştiriler sağlam temellere dayanıyorsa, o zaman teorilerini değiştirmek, hatta terk etmek zorunda kalacağını bilir. Eleştiri bilimin can damarıdır, ancak psikanalistler ve özellikle Freud’un bizzat kendisi her zaman her türlü eleştiriden nefret etmiş ve önünü tıkamıştır. Eleştiriye verilen genel tepki, eleştirmeni çözüme kavuşturulamamış Ödipus kompleksleri ve benzer nedenlerden kaynaklanan psikodinamik bir direnç ortaya koymakla suçlamak olmuştur; ancak bu yeterli bir cevap değildir. Eleştirmenin niyeti ne olursa olsun, öne sürdüğü iddialar mantıksal tutarlılıkları açısından değerlendirilmelidir. Eleştirilere yanıt olarak *ad hominem*’in kullanılması, onlara olgusal bağlamda yanıt veremeyenlerin başvurduğu son çaredir ve bilimsel diskurda ciddiye dahi alınmaz.

Aksine, aynı silah Freud’u eleştirmek için de kullanılmıştır. Bu nedenle bazı eleştirmenler psikanalizin özünde bir Yahudi teorisi olduğunu ve Freud’un bu teoriyi oluştururken Yahudi yetiştirilme tarzından ve öğretilerinden yararlandığını öne sürmüşlerdir. Bu argümanın doğru olup olmadığına ben karar veremem, ancak esasen konuyla alakasızdır. Freud’un teorileri deney ve gözlemlerle test edilmeli ve doğrulukları ya da yanlışlıkları nesnel olarak belirlenmeli; onun Yahudi bir geçmişe sahip olması bu değerlendirmeyi hiçbir şekilde etkilememelidir. Tarihsel ve biyografik bakımdan Freud’un

kökenleri ilgi çekici olabilir, ancak teorilerinin doğruluğunu test etmek açısından kesinlikle değildir! Freud'un kendi nevroitik hastalığı ve ebeveynleriyle olan ilişkilerindeki arka plan göz önüne alındığında durum farklı olabilir elbette. Eğer Freud'un Ödipus çatışması teorisini kendi çocukluk deneyimleri üzerine kurduğu iddiası doğruysa, bu önemlidir ve teorinin değerlendirilmesiyle alakalı olacaktır. İleride ifade edeceğim gibi, Freud'un düşünce dünyamıza katkısı kişiliğiyle benzersiz bir şekilde bağlantılıdır ve bu ilişki, teorilerinin doğruluğu onun kökenleriyle alakalı olmasa dahi tartışılmayı gerektirir.

Aynı argüman, Freud'un teorilerini yanlış oldukları için değil, antipati ve hatta düşmanlık uyandırabilecekleri için bilinçli olarak değiştirdiğini öne süren son dönemdeki yayınlar için de geçerlidir. J. M. Masson'un "Freud: Hakikate Saldırı" başlıklı kitabının ana fikri budur. Masson'un Freud arşivlerine erişimi vardı ve Freud'un Fliess ile yazışmalarına dayanarak, Freud'un çocuk taciziyle alakalı gerçek sebepleri bilinçli olarak bastırıldığını, kendi klinik materyallerini ve hastalarının tanıklıklarını kasıtlı olarak tahrif ettiğini ve bunun yerine travmatik cinsel fanteziler ve Ödipal dürtüler kavramlarını icat ettiğini ileri sürmüştür. Masson'a göre Freud böylece "psikanaliz ve psikiyatrinin günümüzdeki kısırlığının kökeninde yatan gerçek dünyadan uzaklaşma eğilimini" dünya genelinde başlatan isim olmuştur.

Masson haklı olabilir, ancak elindeki kanıtlar kesinlikle öne sürdüğü iddiayı kanıtlayacak kadar güçlü değildir ve her halükarda Freud'un güdülleri, teorilerinin doğruluğu veya yanlışlığıyla hiçbir şekilde alakalı değildir. Baştan çıkarma kuramının ilk hali, daha sonra ortaya koyduğu fantezi teorisinden daha doğru değildir. Her iki teori de Freud'un hipotetik motivasyonlarından ziyade; doğruluğu genel kabul

görmüş gerçekler, ampirik çalışmalar ve deneyler açısından değerlendirilmelidir.

Bilim adamının cephaneliğindeki ikinci büyük silah, alternatif hipotezler ortaya koymaktır. Bilimde, belirli bir olgunun aşikâr bir açıklamasının olduğu bir durumla karşılaşıldığı gerçekten de çok nadirdir; genellikle birkaç olası açıklama vardır ve deneyi yapan kişinin, bu açıklamalar arasında karar vermek için deneysel testler tasarlaması gerekir. Bilim tarihinde gerçekleştirilen kritik deneyler çok nadir olabilir, ancak alternatif teoriler arasında karar vermeye yönelik daimi çaba, bilimsel ilerlemenin temel unsurlarından biridir. Bu noktada ise psikanalistler, özellikle de Freud, her zaman düşmanca bir tutum içinde olmuştur. Pavlov ve koşullu refleks doktrinleri gibi alternatif hipotezleri ılımlı bir şekilde karşılamak yerine, bu tür alternatif hipotezlerin varlığını tanımayı reddetmişlerdir. Bunları hiçbir zaman ciddi bir şekilde tartışmamışlar veya hangi teorisinin olguları daha iyi açıklayabileceğine karar vermek için kanıt üretmeye çalışmamışlardır. Bu kitabın sınırlı çerçevesi dahilinde, yeri geldikçe, Freudyen teoriye alternatif teorilerin varlığını göstermeye ve hangi teorisinin yerleşik olguları daha iyi açıklayabileceğini gösteren kanıtlara işaret etmeye çalıştım. Freudyen geleneği takip edenler ne kadar tahsil sahibi olursa olsunlar, her türlü eleştiriye kapalı olmaları ve ne kadar iyi desteklenmiş olursa olsun alternatif teorilerin formüle edilmesine karşı süregelen düşmanlıkları, Freud ve takipçilerinin bilime olan sadakatleri açısından iyiye işaret değildir. Psikanalizin bilimsel bir disiplin olarak kategorize edilebilmesi için, öncelikle değindiğimiz tezlere karşı güçlü kanıtlar üretmesi gerekir.

Psikanalizin bilimsel statüsüne karşı Karl Popper gibi bilim felsefecileri tarafından sıklıkla öne sürülen bir argüman var ki bence hatalıdır ve ciddiye alınmaması gerekir. Popper,